

Pla estratègic del model de serveis d'atenció no presencial al SISCAT (LATITUD)

Situació actual

Monogràfic Telederma

Juny 2020

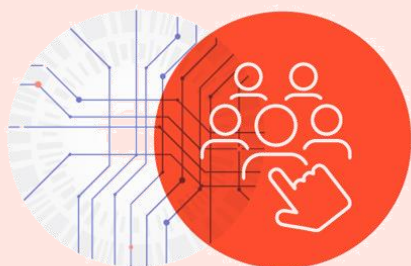

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

“Les latituds ens permeten situar-nos en un espai determinat. Dins el nou paradigma de la provisió de serveis sanitaris, i per tal de fer front als reptes actuals, l’atenció del futur es planteja en diferents espais d’interacció entre pacients i professionals, en un model que complementi l’atenció presencial i no presencial.”

El projecte LATITUD

Els sistemes de salut europeus s'enfronten a reptes sociodemogràfics, escassetat de professionals i noves demandes d'una ciutadania més apoderada i connectada. Els avenços en matèria de Salut Digital tenen el potencial d'adaptar les estratègies millorant l'accés, l'equitat i la sostenibilitat dels sistemes sanitaris. El Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya està impulsant un canvi de paradigma en l'estratègia sanitària, incloent l'atenció no presencial com a resposta a aquests reptes.

La **Fundació TIC Salut i Social rep l'encàrrec de facilitar la transformació digital de l'atenció social i sanitària, mitjançant la inclusió d'eines no presencials**, per tal de millorar l'accessibilitat, l'equitat i la sostenibilitat dels serveis, tant des d'una perspectiva del sistema com de la ciutadania.

Aquest monogràfic forma part del treball realitzat dins el projecte LATITUD, en el que s'exposa informació general sobre els projectes de **telederma** identificats pels diversos territoris de Catalunya i que generalment consisteixen en l'intercanvi d'imatge de manera asíncrona entre els professionals de l'atenció primària i els especialistes de dermatologia.

Han participat en l'elaboració d'aquest monogràfic:

Josep Vidal Alaball
Paola Pasquali
Elena Medarde
Jaume Prat
Meritxell Davins
Jordi Baucells
Manel Vicente

Iñaki Romero
Sergio Ariño
Antonio Guilabert
Jaume Prat
Oscar Lluch
Josep Vilà
Xenia Acebes

Dades de la publicació

Juny 2020

Més informació a: <https://ticsalutsocial.cat/actualitat/model-atencio-no-presencial-covid-19>

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

NOTA INFORMATIVA

Arrel de la situació d'alerta sanitària per la COVID-19, els sistemes sanitaris d'arreu del món s'han vist sotmesos a una pressió i una demanda sense precedents en els últims anys. En un període molt breu de temps s'han hagut de redefinir processos, reordenar recursos i reforçar diferents àrees i àmbits d'atenció per donar resposta en aquesta crisi sanitària. Aquesta situació ha posat de manifest la importància de tenir un sistema sanitari de qualitat, públic i universal, el qual és possible gràcies tant a l'esforç i dedicació dels seus professionals, com als recursos i infraestructures necessàries per la provisió de serveis a la població. Aquesta situació també ha posat de manifest el valor d'una atenció no presencial que sigui capaç de garantir serveis en unes condicions de saturació de recursos i limitacions en la mobilitat de la ciutadania.

Molta de la informació recollida en aquest informe, finalitzat al Febrer de 2020, ha quedat alterada arrel d'aquesta situació sanitària. No obstant, les dades que es presenten encara es consideren d'alt interès, ja que ofereix una descripció sobre quin era l'enfocament d'aquest servei just abans d'aquesta situació crítica. Això permetrà avaluar de forma significativa quins han estat els canvis implementats arrel d'aquesta pandèmia per millorar la capacitat de resposta i garantir l'accés a serveis sanitaris.

Finalment, cal destacar la tasca dels professionals sanitaris i la capacitat d'adaptació a un nou context, en el que les tecnologies digitals poden ser útils per la provisió de servei en condicions d'alerta sanitària i limitacions en l'accés a serveis sanitaris.

Barcelona, Juny de 2020

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

00

Índex

- 01.** La teledermatologia en el sistema sanitari públic català
- 02.** Anàlisi econòmica
- 03.** Conclusions
- 04.** Annex: llista de característiques de les experiències identificades

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

01

La teledermatologia en el sistema sanitari públic català

1.1 Casos de teledermatologia destacats a Catalunya

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

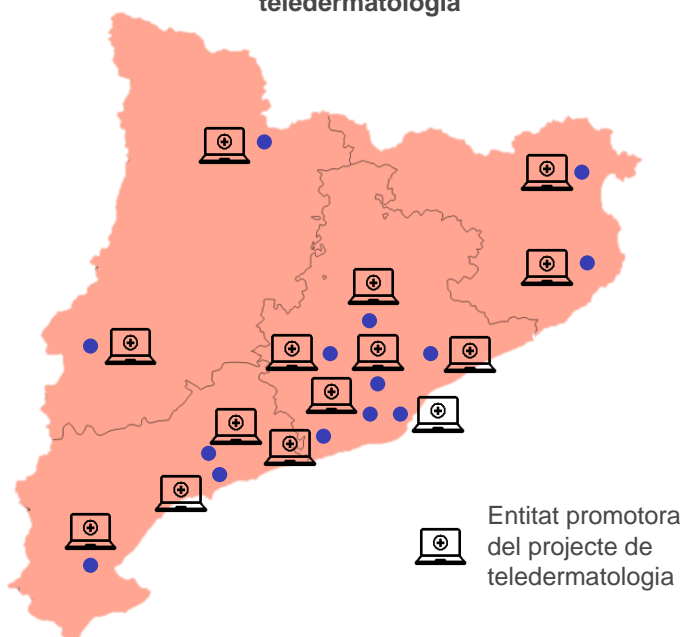
La teledermatologia és una de les aplicacions més comunes de la telemedicina, tal com demostra la quantitat de projectes identificats promoguts pels diversos territoris de Catalunya. Tot i que cadascun pot respondre a casuístiques concretes, generalment consisteixen en l'intercanvi d'imatge de manera asíncrona entre els professionals de l'atenció primària i els especialistes de dermatologia amb l'objectiu de fer un cribratge dels casos i donar-hi una solució que eviti una derivació. S'han comptabilitzat 13 projectes promoguts per part de diverses entitats (Taula 1).

Taula 1: Projectes de teledermatologia a Catalunya

Territori	Entitat promotora
Alt Pirineu i Aran - La Seu d'Urgell	Fundació Sant Hospital
Barcelona	Hospital Clínic
Barcelona - Alt Penedès	Consorci Sanitari de l'Alt Penedès i Consorci del Garraf
Barcelona - Vallès	Hospital de Terrassa
Barcelona - Vallès	Hospital de Granollers
Barcelonès - Hospitalet	Consorci Sanitari Integral
Camp de Tarragona	Hospital Joan XXIII
Camp de Tarragona	Hospital Pius Valls
Catalunya Central - Anoia	Hospital d'Igualada
Catalunya Central - Bages/Berguedà	Gerència Territorial Catalunya Central
Girona	Hospital de Figueres
Girona - Empordà	Serveis de Salut Integrats Baix Empordà
Lleida	Hospital Arnau de Vilanova
Terres de l'Ebre - Tortosa	Hospital Verge de la Cinta

Nota: la llista no inclou totes les entitats implicades en el procés assistencial. P. ex.: l'Hospital de Figueres fa la telemedicina amb l'Hospital Clínic. En aquesta llista només hi apareix el primer.

Figura 1: Mapa d'entitats promotores de projectes de teledermatologia

En aquest informe es detalla la situació dels casos més destacats.

1

Teledermatologia a la Catalunya Central: el cas del Bages

Els orígens del programa de teledermatologia de la Catalunya Central es remunten al 2010, quan es va fer un pilot a Manresa entre l'EAP Manresa 2 i el Centre Hospitalari Althaia. El seu èxit va motivar la seva consolidació, primer, al Bages (el 2011, al mateix hospital de referència) i, després, al Berguedà (el 2012, a l'Hospital Sant Bernabé de Berga).

En el procediment habitual del servei, els metges de l'atenció primària fan una fotografia de la lesió, la puguen a l'eCAP i programen una visita al servei de teledermatologia i a l'atenció primària per a la setmana següent. El dermatòleg utilitza l'agenda de teledermatologia per revisar les fotografies i fer el diagnòstic, així com la pauta de tractament i seguiment. Una setmana més tard, el metge de família revisa el cas i truca al pacient amb els resultats. Si el dermatòleg ho creu necessari, cita el pacient per a una visita presencial.

Les anàlisis fetes per la mateixa Gerència Territorial de l'Institut Català de la Salut apunten que **la llista d'espera per al servei de dermatologia s'hauria reduït un 50 %** (Vidal-Alaball, 2012). Així mateix, les visites de teledermatologia representarien un estalvi social en relació amb les visites presencials (Vidal-Alaball, 2018). Actualment, el registre de teledermatologia indica que es porten a terme aproximadament més de 6.000 visites d'aquest tipus anualment (segons dades del 2018).

2

Teledermatologia a la Catalunya Central: el cas de l'Anoia

La comarca de l'Anoia també ha estat pionera en l'adopció de la telemedicina en l'esquema de l'atenció primària. El cas que s'explica a continuació va començar el 2009, està en marxa entre l'Hospital d'Igualada i tots els EAP de l'Anoia (excepte el del mateix hospital) i s'anomena Dermatologia Sostenible.

Alguns professionals dels EAP internalitzen el rol de "dermatòleg de referència" (a l'estil *GP with a special interest* del NHS), amb prèvia formació, i mitjançant l'eina d'interconsultes de l'Hospital d'Igualada fan d'intermediaris dels casos amb el servei de dermatologia de l'hospital. Aquest tipus de pràctica té un temps de resolució, de mitjana, d'una setmana. Entre el 2011 i el 2014 es van fer 1.572 visites (en aquest cas, no s'ha pogut accedir al registre de monitorització d'activitat). S'ha aproximat **la reducció en la llista d'espera en un 70%, i la derivació d'usuaris de l'atenció primària al servei hospitalari de dermatologia, en un 40%**. Així mateix, els promotors declaren que la satisfacció és molt alta tant per part dels professionals com dels usuaris.

La iniciativa va ser guardonada amb el **Premi a la Millor Iniciativa de Millora dels Serveis Sanitaris en Atenció Primària**, atorgat per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut i la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (CAMFIC). Finalment, cal subratllar que els promotors han constituït una associació dedicada a la teledermatologia, amb 25 participants.

3 Teledermatologia al Consorci Sanitari Integral: el cas de l'Hospital Moisès Broggi

Des d'un punt de vista tècnic, el cas del Consorci Sanitari Integral és idèntic al de les comarques de Bages i Berguedà. En aquest cas, l'àrea d'influència és la comarca del Baix Llobregat (Hospital Moisès Broggi i 4 EAP) i el projecte es troba en un estat encara molt incipient (uns 150 usuaris anualment). L'adopció d'aquest projecte ha estat motivat, en part, pels mateixos professionals, que ho consideren molt útil.

4 La telemedicina a Serveis de Salut Integrats Baix Empordà

La teledermatologia de Serveis de Salut Integrats Baix Empordà s'emmarca dins una cartera de prestacions d'atenció no presencial més àmplia gràcies a la integració dels sistemes d'informació de pràcticament totes les entitats de la regió i a una estratègia conjunta de protocolització d'aquests serveis: gairebé totes les especialitats disposen d'interconsulta.

Les dades d'activitat del 2018 mostren que **aproximadament el 10 % del total de visites de telemedicina correspon a la teledermatologia** (690/6813) i que, del total de primeres visites d'atenció especialitzada, el 10,4% ha estat en format no presencial. En tots els casos són consultes entre professionals: **el 93 % prové de l'atenció primària, i la resta, d'especialitats de l'hospital.**

El servei s'inicia l'any 2010 amb la provisió d'un dispositiu fotogràfic per centre, malgrat que avui en dia s'utilitzen els dispositius mòbils del mateix professional. Les imatges s'incorporen, sota uns protocols estrictes (no s'inclouen lesions pigmentades, que necessitarien un dermatoscopi), a la història clínica manualment, i l'especialista les pot veure directament.

Estudis propis (2012) indiquen que **un 60 % de les televisites no requereixen cap altre seguiment**. L'experiència indica que hi ha una millora notable en l'accessibilitat i que l'estalvi de visites successives depura les llistes d'espera.

5 Teledermatologia al Camp de Tarragona. El lideratge de l'Hospital Pius de Valls

La teledermatologia de l'Hospital Pius de Valls és un servei integrat al centre en funcionament des del juny del 2011. Sorgeix per iniciativa dels professionals i s'articula mitjançant una plataforma web pròpia finançada amb fons de la institució. El programa es va implantar amb prèvia formació dels professionals mitjançant reunions entre especialistes i metges de capçalera.

Actualment **dona servei a més de 1.200 pacients anualment** (des del seu desplegament se n'han acumulat més de 9.000). Mitjançant el cribratge de casos de poc valor afegit clínic, ha permès reduir les llistes d'espera tant del conjunt de pacients com dels que tenen patologies oncològiques: l'hospital ha passat de tenir més de 3.000 persones en llista d'espera (2009) a ser **l'únic centre de la regió sense llista d'espera**. Estudis interns mostren que **el 46 % dels carcinomes tractats pel servei van ser diagnosticats per teledermatologia** (2016) i que la resposta a la consulta és d'entre 1 i 5 dies.

Tot i que utilitza un dermatoscopi certificat com a dispositiu mèdic (Classe I), de cara al futur, la teledermatologia de l'Hospital Pius de Valls es planteja la incorporació de la tecnologia mòbil dins el circuit.

6 Teledermatologia a l'Hospital de Terrassa, entitat de referència dels centres penitenciaris catalans

Si bé és cert que també dona servei a la població general, la telemedicina té un sentit especial en cas de donar servei amb persones amb restriccions de la seva llibertat, com és el cas de les persones internes en les presons. L'Hospital de Terrassa, entitat de referència dels centres penitenciaris catalans, incorpora des de l'any passat la teledermatologia i treballa també en la incorporació progressiva d'aquest servei en els centres d'atenció primària que gestiona (actualment està en fase pilot en un CAP), i en destaca l'ús de dermatoscòpis especialitzats per captar les imatges. **Tot i que es troba en fase experimental**, per voluntat i per necessitat **es projecten com una entitat de referència en l'ús d'aquesta tecnologia**. Segons l'evolució de l'experiència pilot, es plantejarà el desplegament a la resta de CAP de referència del territori.

7 La teledermatologia entre l'Hospital Clínic i l'Hospital de Figueres

L'Hospital de Figueres i l'Hospital Clínic de Barcelona treballen plegats, des del juny del 2019, per tirar endavant un nou model assistencial en dermatologia a l'Alt Empordà. Les dues institucions han signat un conveni de col·laboració per als pròxims quatre anys, per potenciar l'assistència al pacient i agilitzar la valoració de l'especialista, que tindrà com a eina principal la teledermatologia, mitjançant la qual es coordinaran totes les derivacions entre els metges de família i els dermatòlegs de la comarca.

La Fundació Salut Empordà ja té implantada la teledermatologia com a eina de gestió de les visites de pacients amb sospita oncològica, i el que es fa ara és estendre aquesta tecnologia per a tots els motius de consulta dermatològics per millorar el temps de resposta per part de l'especialista. El protocol estableix que la derivació al servei de Dermatologia de l'Hospital de Figueres es farà inicialment a través del sistema de teledermatologia. El metge de família utilitzarà un dispositiu mòbil per fer les fotografies a la zona o zones del cos del pacient que l'especialista ha de valorar i, amb una aplicació específica, es vincularan les imatges amb la identificació de l'usuari, per tal que quedin integrades a la història clínica del pacient. En un màxim de 15 dies, l'equip de dermatòlegs valorarà la consulta i resoldrà si el pacient s'ha de dirigir de nou al metge de família per tal que li apliqui el tractament i seguiment indicat o si li cal una visita presencial amb el dermatòleg. S'estima que, **quan aquest model s'hagi implantat totalment, només entre el 30 i el 40 % de les derivacions requeriran visita presencial amb l'especialista**.

02

Anàlisi econòmica

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

La idoneïtat dels projectes que aquí s'han descrit hauria d'anar acompanyada, cas per cas, d'una anàlisi rigorosa dels impactes en termes dels seus costos i conseqüències, tant en l'àmbit institucional com social (incloent-hi no només els de les entitats respectives sinó també els referents a la població general). Si bé és cert que la gran majoria diu haver analitzat, a escala interna, la capacitat resolutiva (absència de necessitat de fer seguiments a posteriori) de les seves eines de telemedicina, sempre amb resultats positius (entre el 60 i el 80 %, de mitjana), **en només un cas (Bages) s'ha fet un estudi revisat i publicat en un context científic, incloent-hi una perspectiva de costos del sistema** (Vidal-Alaball, 2018).

L'estudi en qüestió, promogut per la Gerència Territorial de l'ICS a la Catalunya Central, calcula mitjançant dades del 2016 els costos diferencials de la telemedicina en relació amb l'atenció convencional, tant a escala institucional com social. En el seu cas, la inversió en equipament va consistir en 14 iPads, un per a cadascun dels CAP implicats. El càlcul és una simple diferència dels efectes positius menys els negatius, i conclou que **hi ha un estalvi d'aproximadament 12 € per pacient visitat**. La Taula 2 mostra el pes de cadascun dels costos considerats:

Taula 2. Costos anuals de la teledermatologia comparats amb l'atenció convencional (€)

Cost per any	Teledermatologia	Dermatologia	Diferència
Òptica institucional			
Equipament	1565	0	1565
Personal de l'atenció primària	20.799	17.332	3467
Personal de l'atenció hospitalària	7691	23.073	-15.382
Subtotal	30.055	40.405	-10.350
Òptica de la societat			
Temps	31.815	60.208	-28.393
Combustible		12.421	-12.421
Subtotal	31.815	72629	-40.814
Total	61.870	113.034	-51.164

L'estudi exclou els costos tècnics, de manteniment d'infraestructura, electricitat i gas, de formació i altres costos indirectes que haguessin pogut generar els acompanyants de les persones beneficiàries del servei (familiars, cuidadors), pel fet de ser, en el seu cas, insignificants o molt difícils d'aproximar. Les xifres proposades mostren que **la major part de l'estalvi rau en la reducció de desplaçaments per part de l'usuari, així com en l'impacte en la despesa en combustible**.

Així mateix, cal recordar que la llibertat d'elecció de cada proveïdor de realitzar el servei d'una manera o una altra és en si una demostració valuosa de la utilitat de la telemedicina: tot i que no utilitza una evidència publicada, cadascuna de les entitats ha contraposat implícitament la variació en costos (inversió de temps en formar el personal, modificar el circuit, monitoritzar el seguiment del sistema) i conseqüències (accessibilitat, capacitat de resolució, satisfacció de professionals i ciutadans) de la provisió del servei. Cal posar en valor que **totes les experiències analitzades han passat de ser una experiència pilot a ser un servei ordinari**.

En resum, l'evidència disponible mostra que és altament probable que l'esquema d'interconsultes en l'àmbit de la dermatologia sigui desitjable econòmicament tant des del punt de vista del proveïdor de salut com en l'àmbit social.

¹ Vidal-Alaball, J., Garcia Domingo, J.L., Garcia Cuyàs, F., et al. (2018). A cost savings analysis of asynchronous teledermatology compared to face-to-face dermatology in Catalonia. BMC Health Serv Res. 18(1):650.

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

**TIC | Salut
Social**

03

Conclusions

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

Aquesta anàlisi demostra que la teledermatologia és una de les telemedicines més esteses en el territori. Totes les experiències observades es basen en l'accés comú als sistemes d'informació per part de diferents professionals (interconsulta). Com a factor comú, **els centres subratllen la millora percebuda en accessibilitat i satisfacció dels professionals**. Les necessitats exposades pels centres entrevistats estan alineades amb el Pla estratègic (acreditació de dispositius per no utilitzar els personals) i hi comença a haver avaluacions publicades en relació amb la seva efectivitat, com en el cas de Catalunya Central (Bages i Berguedà).

Aquests resultats suggereixen que la introducció d'eines d'interconsulta en els sistemes d'informació públics homogeneitzarien els processos actuals, en facilitarien l'anàlisi dels impactes i serien molt ben rebuts entre les entitats proveïdores.

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

04

Annex: llista de característiques de les experiències identificades

Latitud

Model d'atenció **no presencial** per al futur

TIC | Salut
Social

Taula 1. Experiències identificades i entrevistades

	Bages	CSI	Terrassa	Pius Valls	SSIBE	Anoia
Descripció del procés <p>Pujar foto a eCAP Avís derivació IS3 Televisita des de l'hospital: el dermatòleg crea un tipus de curs "resposta primària" que envia IS3 a eCAP, i així primària ho veu</p>					Sistema d'informació únic "Gavina"	Alguns professionals referents del CAP internalitzen la tasca "dermatòleg de referència"
Protocol definit? 	Sí	Sí	-	Sí	Sí	Sí. Penjats a la intranet de la gerència territorial Catalunya Central. Parlen de patologies concretes
Agents que hi participen 	CAP + Hospitals Manresa/Berga	4/5 CAP + Especialitzada (Broggi/Hospitalet)	Primarista i especialista Pilot en 1 sol CAP Implementat en unitat penitenciària	Primarista i especialista	Primarista i especialista	8 CAP contra hospital. Hi ha una associació de telederma en AP. 25 participants
Tecnologia que utilitza 	eCAP IS3 Càmeres del mòbil	eCAP IS3	eCAP Dermatoscopi	Dermatoscopi, dispositiu mèdic certificat classe I, plataforma web	Sistemes d'informació propis	Visor de l'hospital
# usuaris anualment 	5.000	150 anuals	Pilot. 20 usuaris, 5 professionals	Més de 500	700	Hi ha un registre/monitoratge de telederma
Línies de treball 	-	Millora de la pujada de la imatge eCAP Formularis: duplicitat amb curs clínic	No	Integració amb dispositius mòbils	-	Continuar, millorar, començar a publicar
Resultats: hi ha estudis? 	Sí, única experiència publicada	Formalment, no. A partir de l'experiència prèvia, s'havia vist que evitava el 60 % de presencialitat	No	No	A escala interna, redueix llistes d'espera	Estudis (demandar): enquestes pacients + Dermatologia Sostenible a l'Anoia
Calculats costos? 	No	No	No	No	No	Eina de l'hospital. D'interconsultes en general. Va costar uns 5.000 €, assumits per CatSalut i ICS
Factors d'èxit 	-	Els professionals ho perceben com a molt útil	-	-	Plataforma única	Accessibilitat Llista d'espera reduïda en 5 mesos en les derivacions a dermatologia
Altres 	-	-	-	-	-	1r premi de coordinació i integració Organitzen les primeres jornades de telederma 9N

Taula 2. Experiències identificades, no entrevistades

Joan XXIII Tarragona	https://www.diarimes.com/noticies/tarragona/2018/09/12/salut_implanta_teledermatologia_als_cap_que_deriven_joan_xxiii_46203_1091.html
Fundació Sant Hospital (la Seu)	https://ecatalunya.gencat.cat/eCatRepository/download?fileId=8ab480a04f0391b6014f64e677971449
Alt Penedès /Garraf	
Hospital de Granollers	https://blogs.fhag.es/index.php/2018/02/09/el-servei-de-dermatologia-de-lhospital-de-granollers/
Hospital Verge de la Cinta	
Lleida - Hospital Arnau de Vilanova	
Fundació de Salut Empordà (Hospital de Figueres – Clínic)	https://www.diaridegirona.cat/alt-emporda/2019/06/26/lhospital-figueres-clinic-salien-potenciar/988673.html

TIC | **Salut
Social**